

Fiche 14

Wat is de plaats van leesstrategieën binnen begrijpend leesonderwijs?

Onderwijsniveau: kleuter lager secundair

Componenten van leesvaardigheid:

☐ Voorbereidende leesvaardigheden:	☐ geletterdheid	☐ mondelinge taalvaardigheid
☐ Technisch lezen :	☐ vlot lezen	☐ vloeiend lezen
☒ Begrijpend lezen		
☐ Algemene leesvaardigheid		
☐ Leesmotivatie		

Wat vertelt onderzoek?

Je leerlingen bewustmaken van mogelijke leesstrategieën heeft een positief effect op hun begrijpend lezen. Via een klassikale instructie inzetten op strategieën vóór het lezen (bijvoorbeeld: voorspellen waarover de tekst gaat, de tekstsoort bepalen, leesdoelen stellen), tijdens het lezen (bijvoorbeeld: vragen stellen, informatie afleiden) en na het lezen (bijvoorbeeld: samenvatten, memoriseren) helpt daarbij.

Het meest effectief blijken een leesdoel bepalen vóór het lezen (bijvoorbeeld: kijken of een tekst bruikbaar is voor jou als lezer, specifieke informatie opzoeken in de tekst) en (een deel van) de tekst samenvatten na het lezen. Op korte termijn en vooral bij informatieve teksten helpt ook instructie over de opbouw en structuur van teksten voor het leesbegrip. Je wijst dan op het onderscheid tussen het begin (inleiding), midden (hoofdttekst) en slot (conclusie) van een tekst; op hoe die delen samen de betekenis en boodschap van de tekst overbrengen; op hoe verschillende teksten verschillend zijn gestructureerd (bijvoorbeeld: verhalende teksten vs. informatieve teksten).

Let wel: begrip van een bepaalde tekststructuur in tekst X betekent niet dat ze dat inzicht ook automatisch kunnen toepassen op een ongeziene tekst Y met een gelijkaardige tekststructuur. Daarnaast kan je leesstrategieën niet los van achtergrondkennis zien. Hoe uitgebreider en rijker de kennis- en woordenschatnetwerken van lezers, hoe beter ze in staat zijn om verbanden te leggen tussen de informatie in de tekst en de kennis die ze al hebben, en hoe groter hun leesbegrip bovendien. Tot slot blijkt geïsoleerd werken aan leesstrategieën niet de meest effectieve methode, geïntegreerd aanleren wél, via instructie, met aandacht voor achtergrondkennis en zowel vóór, tijdens als na het lezen. Leesstrategieën kennen is immers geen *doel* op zich; leesstrategieën flexibel toepassen is wél een *middel* om teksten beter te begrijpen.

Welke praktijktips horen bij dit antwoord?

- Werk met een **betekenisvol leesdoel**. Dat zet aan tot diep lezen en geeft leerlingen een reden om de tekst te lezen. Bijvoorbeeld: een antwoord op een prikkelende vraag vinden; meningen over een gebeurtenis leren kennen; weten hoe iets werkt; argumenten zoeken om je mening te ondersteunen.
- Laat leerlingen regelmatig **samenvatten** wat ze gelezen hebben, mondeling of schriftelijk. Bijvoorbeeld: een alinea samenvatten in de kantlijn; het verhaal (deels) navertellen; relaties en begrippen structureren en schematiseren via een tabel, boomschema, tijdlijn.
- Breng de **achtergrondkennis** rond het tekstthema actief aan, en breid die kennis uit. Bijvoorbeeld: door het onderwerp of belangrijke concepten uit de tekst aan te brengen; belangrijke woordenschat en kernwoorden op voorhand te bespreken; de (historische) context al te schetsen; eerder geziene leerstof kort te herhalen; de illustraties al samen te bekijken. Doe dit klassikaal en eventueel via *preteaching* voor een kleine groep leerlingen.
- Lees **verschillende teksten over eenzelfde onderwerp** over een langere periode. Zo duiken leerlingen dieper in het thema en de thematische woordenschat.
- Werk **geïntegreerd** aan leesstrategieën vóór, tijdens en na het lezen.
- Geef **expliciete instructie** in leesstrategieën o.a. door gebruik te maken van modelleren. Door je denkstappen luidop te verwoorden, geef je inzage in welke strategieën jij als geoefend lezer gebruikt om een tekst te begrijpen.

Voorbeelden van cognitieve leesstrategieën zijn:

- » vragen stellen of bedenken: “Waarom zou dat hier zo staan? Zou het betekenen dat ...?”
- » tekstinhoud visualiseren, verbeelden of inhoud schematiseren: “Ik noteer de verschillen en gelijkenissen even in twee kolommen, dan kan ik ze makkelijker vergelijken.”
- » verbinding maken met voorkennis: “Over dit onderwerp weet ik al dat ...”
- » samenvatten: “Als ik deze alinea in één zin moet samenvatten, dan zou ik dat zo doen: ...”
- » tekststructuren herkennen: “Als ik naar de tekst kijk weet ik dat het om een ... gaat, omdat ...”

Voorbeelden van metacognitieve leesstrategieën zijn:

- » tekstoriëntatie en leesdoelen stellen: “Ik wil na het lezen van deze tekst X kunnen uitleggen aan iemand.”
- » begrip bewaken en verhelderen: “Ah, wacht even, ik dacht dat daarnet dat X bedoeld werd, maar nu ik dit lees, weet ik dat Y werd bedoeld” of “Bij dit moeilijke woord kijk ik naar wat hier staat en dan denk ik dat het X betekent”.

Wil je meer weten over dit onderwerp, neem dan hier een kijkje:

- [Begrijpend lezen: meer dan strategieën | Didactief](#)
- [Begrijpend lezen: samenhang tussen kennis, vaardigheden en context | Onderwijskennis](#)
- [Is het waar dat modellering en leesstrategie-onderwijs de leesprestaties in de basisschoolleeftijd verhogen? | Kennisronde](#)
- [Praktijkgids voor taalondersteuning in kleuter-, lager en secundair onderwijs \(p. 52\) | Taaltrajecten | UAntwerpen](#)
- [Sleutels voor effectief begrijpend lezen | VLOR](#)

Wil je meer weten over het onderliggende onderzoek, kijk dan zeker naar deze studies:

- Bogaerds-Hazenberg, S. T., Evers-Vermeul, J., & van den Bergh, H. (2020). A meta analysis on the effects of text structure instruction on reading comprehension in the upper elementary grades. *Reading Research Quarterly*, 56(3), 435-462.
- Hebert, M., Bohaty, J. J., Nelson, J. R., & Brown, J. (2016). The effects of text structure instruction on expository reading comprehension: A meta-analysis. *Journal of Educational Psychology*, 108(5), 609-629.
- Okkinga, M., van Steensel, R., van Gelderen, A. J., van Schooten, E., Slegers, P. J., & Arends, L. R. (2018). Effectiveness of reading-strategy interventions in whole classrooms: A meta-analysis. *Educational Psychology Review*, 30(4), 1215-1239.